

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (1898-1913)

**Ενότητα #2: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ
Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Διδάσκων: Χουρδάκης Αντώνης

ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα*** (***Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece***)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι πολιτικές δυνάμεις

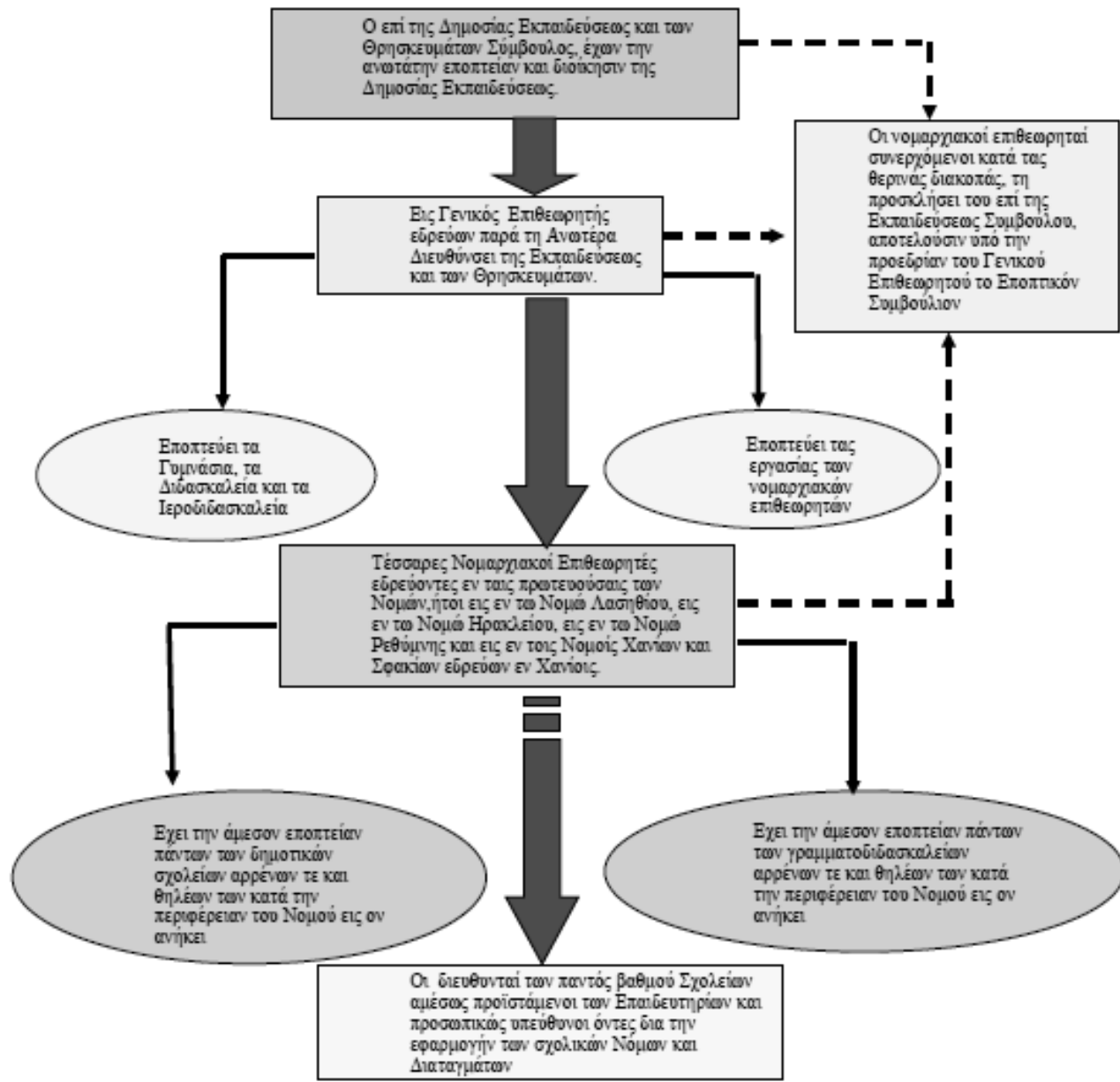
- Στα πρώτα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας όλοι οι πολιτικές δυνάμεις αντιπροσωπεύονται στην κυβέρνηση και εξισορροπούνται. Από το 1901 ο Πρίγκιπας συγκεντρώνει γύρω του τα παλαιά κομματικά στοιχεία και ο Βενιζέλος με την φιλελεύθερη αστική παράταξη περνά στην αντιπολίτευση. Με την απομάκρυνση του Πρίγκιπα παραμένουν αντιμέτωποι βενιζελικοί και αντιβενιζελικοί, που εναλλάσσονται ή και μοιράζονται μαζί την εξουσία, ως την Ένωση.

- Η διαμάχη ανάμεσα στο παλαιό καθεστώς (μοναρχικές δυνάμεις) και στις νέες αστικο-φιλελεύθερες και αγροτικο-γεωργικές δυνάμεις που ουσιαστικά κλιμακώθηκαν στην Επανάσταση του Θερίσου, φαίνεται να επέδρασαν στο χώρο της εκπαίδευσης της Κρητικής Πολιτείας. Η παρατήρηση αυτή είναι σημαντική για να κατανοήσουμε τις διαφοροποιήσεις της κοινής γνώμης ως προς την πολιτική του Πρίγκιπα, στο πρόσωπο του οποίου ένα μεγάλο μέρος της αν και προσηλωμένο στην εθνική ιδέα έμενε ικανοποιημένο από την προσωρινή τάξη και την ασφάλεια που του πρόσφερε, και μιας άλλης μικρότερης μερίδας που λειτουργούσε αντιπολιτευτικά. Στην πρώτη υποστηρικτική ομάδα ανήκαν γνωστές προσωπικότητες του τόπου, όπως ο Αντώνιος Μιχελιδάκης, που θα διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στο χώρο της εκπαίδευσης, ο Μανούσος Κούνδουρος, ο Αριστείδης Κριάρης, κ.ά., ενώ στη δεύτερη όλοι εκείνοι που υποστήριζαν τις θέσεις του Ελ. Βενιζέλου εκφραστή των φιλελεύθερων ιδεών και της άμεσης επίλυσης του Κρητικού ζητήματος.

Το σύνταγμα και η διοίκηση της εκπαίδευσης

- Το πρώτο Κρητικό Σύνταγμα, αν και αναγνώριζε τη λαϊκή κυριαρχία και τα έμφυτα δικαιώματα του ανθρώπου, ήταν συντηρητικό, αυστηρά συγκεντρωτικό και γραφειοκρατικό. Έτσι η εκπαίδευση και η υπηρετούσα αυτή νομοθεσία ως βασικός πολιτειακός μηχανισμός φαίνεται να ήταν και αυτή εκ των πραγμάτων γραφειοκρατική, συγκεντρωτική, δομημένη ιεραρχικά και να λειτουργούσε ως σύστημα πολιτικού και ιδεολογικού ελέγχου της. «Εάν επισκοπήσωμεν τας εργασίας μας», έλεγε στα 1901 ο Κ. Φούμης, «θα παρατηρήσωμεν ότι αντί αποκεντρώσεως συγκέντρωσιν εις πάσας τας υπηρεσίας εκάμαμεν. Συγκεντρώσαμεν την υπηρεσίαν όλων των τελωνείων – καταργήσαντες την θέσιν του Διευθυντού –εις χείρας του Συμβούλου των Οικονομικών συνεκεντρώσαμεν δια του νομοσχεδίου περί παιδείας του προτεινομένου –και το οποίον παρεδέχθημεν χθες όλοι –άπασαν την υπηρεσίαν της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως εις τον Σύμβουλον της Εκπαιδεύσεως».

- Την εποπτεία και διοίκηση της δημόσιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με το υπ' αριθμ. 42 Νομοθετικό Διάταγμα «Περί Διοικήσεως και επιθεωρήσεως της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως», ιεραρχικά ασκούσαν: α) ο επί της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως και των Θρησκευμάτων Σύμβουλος β), το υπό των Επιθεωρητών Εποπτικό Συμβούλιο, γ) ο Γενικός Επιθεωρητής, τα καθήκοντα του οποίου μπορούσαν να ανατεθούν με Ηγεμονικό Διάταγμα και στο Γραμματέα της Ανωτέρας Διευθύνσεως της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως και των Θρησκευμάτων, δ) οι τέσσερις Νομαρχιακοί Επιθεωρητές, Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνης, Χανίων και Σφακίων, και ε) οι Διευθυντές των σχολείων

- Για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας και την οικονομία στην οργάνωση της κεντρικής υπηρεσίας στα 1901 εισάγεται στη Βουλή νομοσχέδιο για την μετονομασία και τον περιορισμό των Ανώτερων Διευθύνσεων σε τρεις. Οι διευθύνσεις που προτείνονται ήταν η των Οικονομικών, των Εσωτερικών και της Συγκοινωνίας, της Δικαιοσύνης, Δημοσίας ασφαλείας και της Δημοσίας Εκπαιδύσεως και των Θρησκευμάτων.

- Χαρακτηριστική ωστόσο του πνεύματος της εποχής για τη σύζευξη δικαιοσύνης και παιδείας, αλλά και του ειδικού βάρους που απέδιδαν στην εκπαίδευση είναι η πρόταση που κάνει ο Βουλευτής Εμμ. Πολυχρονίδης και συμπληρώνει ο Πρόεδρος της Βουλής, και η οποία ουσιαστικά από τη μια εκφράζει τον κανονιστικό-φρονηματιστικό και ηθικο-διαμορφωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης στην Κρήτη και από την άλλη τον παιδαγωγικό και διδακτικό ρόλο της δικαιοσύνης στην ευρύτερη κοινωνία: **«Εμμ. Πολυχρονίδης. Κύριε Πρόεδρε, να τελειώσω. Νομίζω δε ότι ούτω πως διεξάγεται και κανονικώς η υπηρεσία· διότι εις μεν την Δικαιοσύνην και Εκπαίδευσιν έχομεν εκπαίδευσιν, διότι αυτή η Διεύθυνσις θα φροντίζη περί της ηθικής διαπαιδαγωγήσεως του πολίτου και κατόπιν και δια της τιμωρίας αυτού αν παρεκτρέπηται...Απαλλασσόμεθα δε ακαι από τους άλλους τίτλους τους πολλούς, διότι είναι πολύ σχοινοτενείς. Λοιπόν έχομεν 1) των Οικονομικών, 2) των Εσωτερικών και 3) της Δικαιοσύνης και της Δημ. Εκπαιδύσεως. Πρόεδρος. ...Επειδή, Κύριοι, η δημοσία εκπαίδευσις είναι πολύ σπουδαίος κλάδος και η περισσότερο εργασία θα ανήκη εις τον Σύμβουλον της Εκπαιδύσεως, διότι είναι 530 σχολεία, προτείνω να προηγηθή ο τίτλος της Εκπαιδύσεως: 'Της Δημοσίας Εκπαιδύσεως και της Δικαιοσύνης. Εμμ. Πολυχρονίδης. Μάλιστα. Άλλως τε η Δημοσία εκπαίδευσις παίρνει τον πολίτην μικρόν και η Δικαιοσύνη έρχεται κατόπιν. Έν άλλο. Νομίζω περιττόν να είπωμεν 'και των Θρησκευτικών', διότι κατόπιν εις τας λεπτομερείας δυνάμεθα να είπωμεν ότι εις αυτήν την Διεύθυνσιν υπάγονται και αυτά»(η υπογράμμισή δική μας).**

- Πράγματι η πρόταση γίνεται δεκτή και εφεξής η Ανωτέρα Διεύθυνση της Παιδείας θα ονομάζεται όπως προτείνεται. Το σημαντικό όμως είναι ότι εκείνη την περίοδο η αρτισύστατη Κρητική Πολιτεία πίστευε ακράδαντα στην απονομή της δικαιοσύνης και στην παιδεία του πολίτη, κρίνοντας ότι τα δύο αυτά στοιχεία θα της ήταν όλως απαραίτητα για να προοδεύσει και να γίνει έννομο κράτος. Η θρησκευτική βεβαίως παιδεία έπονταν.

- Το γεγονός όμως ότι ο Οργανισμός της Εκπαιδεύσεως του 1899 και αργότερα του 1901 παραχωρούσε τα καθήκοντα του Γενικού Επιθεωρητή στο Γενικό Γραμματέα της Ανωτέρας Διευθύνσεως αποτέλεσε πολλές φορές σημείο οξύτατης κριτικής από τους εκπαιδευτικούς κύκλους της Κρήτης, καθόσον θεωρήθηκε ότι ο τελευταίος μεροληπτούσε και δεν εξασκούσε αντικειμενικά το λειτούργημά του, αφού προσπαθούσε να ικανοποιήσει απλά και μόνο τις επιθυμίες του Συμβούλου της Παιδείας και των Θρησκευμάτων, ο οποίος συχνά δεν ήταν ειδικός στα εκπαιδευτικά ζητήματα.

- Η παραχώρηση αυτή βεβαίως δε φαίνεται να απείχε από τη γενικευμένη εμμονή των κυβερνητικών κύκλων για τη δημιουργία τυφλής υπακοής στις προσταγές της κεντρικής εξουσίας, η οποία ήθελε να μεταβάλει όλες τις αρχές και τα νομοθετικά σώματα σε εκτελεστικά όργανα, ακόμα και αν αυτό αντέβαινε στο πνεύμα του πολιτεύματος. Έτσι ο διοικητικός τομέας λειτουργούσε υπό τον άμεσο και άγρυπνο έλεγχο των Συμβούλων και του Ηγεμόνος, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 111 του Συντάγματος «θέλει καταρτίσει και θέσει εις εφαρμογήν δια προσωρινών διαταγμάτων πάντας τους αναγκαίους προς λειτουργίαν του Πολιτεύματος δικαστικούς, διοικητικούς, οικονομικούς, στρατιωτικούς, εκπαιδευτικούς και άλλους νόμους».

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης